

Nieuwsbrief Landelijk Meetnet Nachtvinders 2017

Maart 2018

Met de kou die buiten heerst denken wij nog niet erg aan nachtvinders. In Engeland zijn er fanatiekelingen die ondanks de kou en de sneeuw de val hebben gezet, wat helaas geen vlinders opleverde. De eerste voorjaarsspanners en –uilen zijn deze winter wel al waargenomen en ingevoerd in het meetnet. Hopelijk zal het niet lang meer duren voordat ook de andere voorjaarssorten zich laten zien.

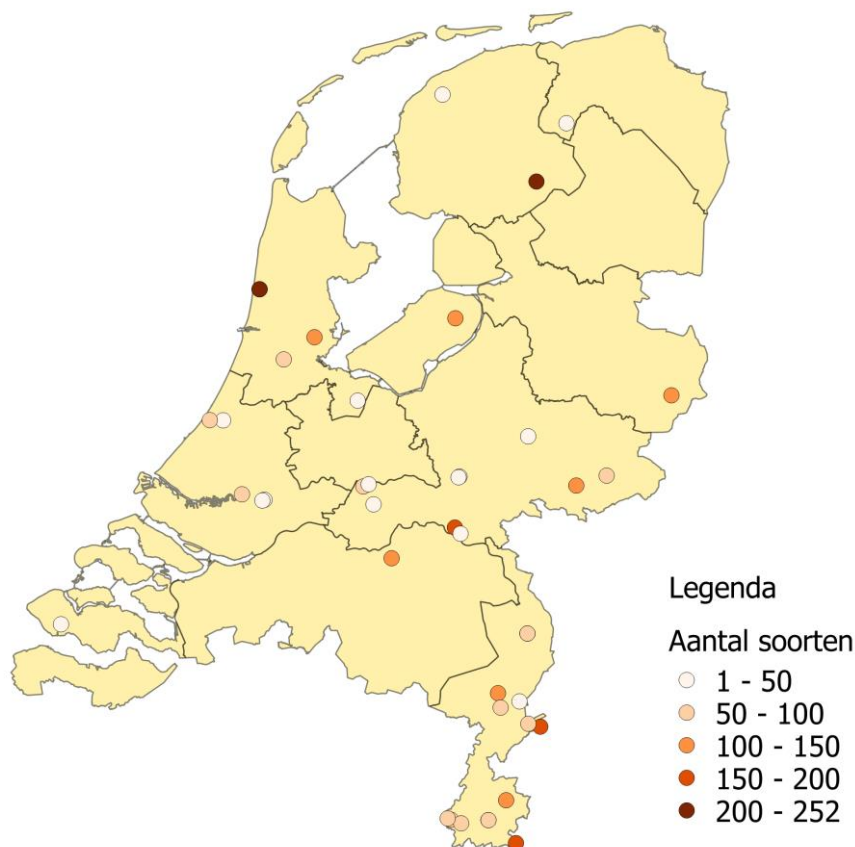
Meetpunten

Opvallend genoeg ziet het kaartje van getelde meetpunten in 2017 (figuur 1) er ongeveer hetzelfde uit als die van 2016. Het totaal aantal waargenomen soorten per meetpunt valt bij veel locaties in dezelfde categorie als in 2016. In 2016 waren er drie locaties met meer dan 200 soorten, en in 2017 waren dit er nog twee. Opvallend genoeg lagen deze locaties niet in de provincie waar tot nu toe het hoogste aantal (macro)nachtvinders is waargenomen, Limburg.

De val in Engeland op 28-02-2018 leverde helaas niks op. Foto: Samantha Batty

Aantal soorten per geteld meetpunt in 2017

Figuur 1. Totaal aantal soorten per meetpunt in 2017.

Voorlopige resultaten

Tabel 1 laat de top 20 zien van de meest waargenomen soorten nachtvinders in 2017. De huismoeder (*Noctua pronuba*) staat weer op nummer 1. Ook de andere soorten uit de top 20 zijn niet erg verrassend. De kleine voorjaarsuil (*Orthosia cruda*) is terug in de top10, na in de jaren na de top 10-notering in 2013 wat te zijn afgezakt op de ranking.

Tabel 1. De top 20 van meest waargenomen nachtvinders in 2017 in vergelijking met hun positie in voorgaande jaren.

Soort	Wetenschappelijke naam	2017	2016	2015	2014	2013
huismoeder	<i>Noctua pronuba</i>	1	1	2	1	3
zwarte-c-uil	<i>Xestia c-nigrum</i>	2	2	4	2	1
haarbos	<i>Ochropleura plecta</i>	3	5	5	6	2
tweestreepvoorjaarsuil	<i>Orthosia cerasi</i>	4	10	6	8	23
gewone worteluil	<i>Agrotis exclamationis</i>	5	3	1	3	7
gewone stofuil	<i>Hoplodrina octogenaria</i>	6	9	8	4	12
kleine voorjaarsuil	<i>Orthosia cruda</i>	7	28	20	13	4
nunvlinder	<i>Orthosia gothica</i>	8	19	13	11	17
houtspaander	<i>Axylia putris</i>	9	8	7	5	6
stro-uiltje	<i>Rivula sericealis</i>	10	15	16	12	10
volgeling	<i>Noctua comes</i>	11	17	17	20	19
zuidelijke stofuil	<i>Hoplodrina ambigua</i>	12	36	58	42	48
groente-uil	<i>Lacanobia oleracea</i>	13	18	15	9	9
variabele voorjaarsuil	<i>Orthosia incerta</i>	14	20	27	18	44
taxusspikkelspanner	<i>Peribatodes rhomboidaria</i>	15	11	18	25	14
appeltak	<i>Campaea margaritaria</i>	16	16	26	30	40
puta-uil	<i>Agrotis puta</i>	17	7	9	7	18
hagendoornvlinder	<i>Opisthograptis luteolata</i>	18	12	22	26	20
gerande spanner	<i>Lomaspilis marginata</i>	19	21	23	23	26
vierkantvlekuil	<i>Xestia xanthographa</i>	20	14	31	36	25

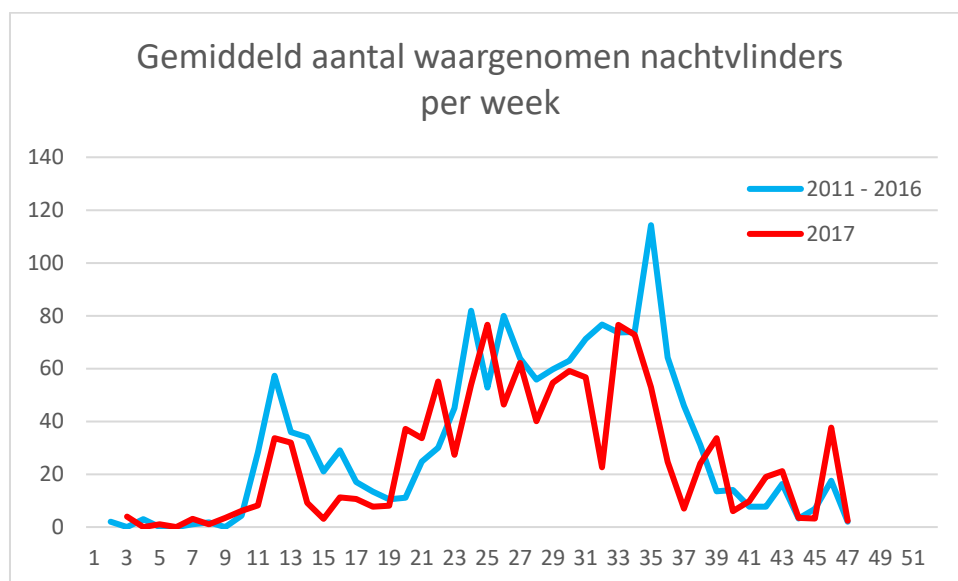

Kleine voorjaarsuil, in 2017 op positie 7 in de ranking

Tabel 2. Samengevatte gegevens van 2017, 2016, 2015 en 2014 op een rij.

	2017	2016	2015	2014
Totaal aantal getelde meetpunten	44	48	46	63
Totaal aantal vangnachten	674	602	663	936
Totaal aantal soorten	473	479	505	511
Totaal aantal exemplaren	23265	19418	21306	36182
Gem. aantal vlinders per meetpunt	529	405	463	574
Gem. aantal vlinders per vangnacht	34,5	32,3	32,1	38,7
Gem. aantal soorten per meetpunt	77,6	75,4	85,7	84,7
Gem. aantal vangnachten per meetpunt	15,3	12,5	14,4	14,9

Tabel 2 geeft een samenvatting van de tellingen van afgelopen vier jaar. Hoewel er vier tellocaties minder waren in 2017 zijn er wel 72 vangnachten meer geweest dan in 2016, en ook 11 meer dan in 2015. De telintensiteit van het tellen is toegenomen tot gemiddeld 15,3 vangnachten per locatie. Ook het gemiddeld aantal vlinders per meetpunt en vangnacht lag in 2017 hoger dan in 2016. Hoe de verdeling van het gemiddeld aantal nachtvlinders per week was in 2017 (rode lijn) in vergelijking met het gemiddelde van de tellingen in 2011 tot en met 2016 (blauwe lijn) is weergegeven in grafiek 2. De voorjaarspiek begin maart was iets lager dan het gemiddelde van voorgaande jaren. De piek in het aantal nachtvlinders was voorgaande jaren in juni terwijl die in 2017 al eind mei was. De blauwe piek eind augustus (week 35) is opvallend, en het gemiddeld aantal vlinders liep in 2017 ongeveer twee weken voor op het gemiddelde van voorgaande jaren. Waarschijnlijk is het weer hier een belangrijke verklaring voor.

Grafiek 2. Gemiddeld aantal nachtvlinders per week over de periode van 2011 tot en met 2015 (blauwe lijn) en het jaar 2016 (rode lijn).

Nachtvlinderval in een prachtige tuin in Dalfsen. Foto: Ab Goutbeek

Zeldzaamheden

In 2017 zijn acht soorten waargenomen die nog nooit eerder tijdens tellingen voor het Landelijk Meetnet zijn waargenomen en die landelijk gezien ook zeldzaam zijn. Bij deze soorten is het belang te zien van een wijdverspreid meetnet door heel het land. De geveerde witvleugeluil is een duinsoort, en om hem te kunnen volgen zijn er meetpunten in de duinen nodig. De drievlekdwergspanner is een soort die tot nu voornamelijk wordt waargenomen in Zuid-Limburg. De teunisbloempijlstaart is wettelijk beschermd. Wanneer er in 2018 rupsen van deze soort worden gevonden, is tien jaar achter elkaar aangetoond dat de soort zich succesvol voortplant en hij komt daarmee in de nieuwe natuurwet terecht. Alle acht nieuwe meetnetsoorten in 2017 zijn:

- Populierengouduil (*Xanthia ocellaris*)
- Dubbelpijl-uil (*Graphiphora augur*)
- Teunisbloempijlstaart (*Proserpinus proserpina*)
- Geveerde witvleugeluil (*Aporophyla australis*)
- Zwarte-l-vlinder (*Arctornis l-nigrum*)
- Drievlekdwergspanner (*Eupithecia trisignaria*)
- Geelbruine houtuil (*Lithophane socia*)
- Lariksspanner (*Macaria signaria*)

Daarnaast werden ook andere zeldzame soorten gemeld. Het vaal kokerbeertje (*Eilema caniola*) is pas sinds 2014 uit Nederland bekend. Sindsdien rukt de soort hard op, en in 2016 werden er al tien exemplaren doorgegeven via het Landelijk Meetnet. In 2017 werden meer dan acht keer zoveel exemplaren waargenomen als in 2016: maar liefst 85 exemplaren. Landelijk gezien komen er steeds meer waarnemingen van deze soort en het is daarom interessant om hem te volgen. Een andere soort die de laatste jaren steeds vaker wordt waargenomen, is de bruine sikkeluil (*Laspeyria flexula*). Wanneer je de positie van die soort elk jaar op een rij zet zie je dat ook terug. In 2013 waren er nog helemaal geen waarnemingen (ongeveer vergelijkbaar met positie 500), terwijl de soort in 2017 op plekje 171 stond.

Een andere erg zeldzame soort is de ni-uil (*Trichoplusia ni*), die na een eerdere melding uit Tricht in 2015 nu voor de tweede keer is waargenomen in het Landelijk Meetnet.

Ni-uil, 22-08-2017 Dronten. Foto: Dirk de Haan

Geveerde witvleugeluil 25-09-2017 In de duinen bij Noord-Holland. Foto: Jack Pouw

Zwarte-l-vlinder 19-06-2017 in Overijssel. Foto: Willem Iengton

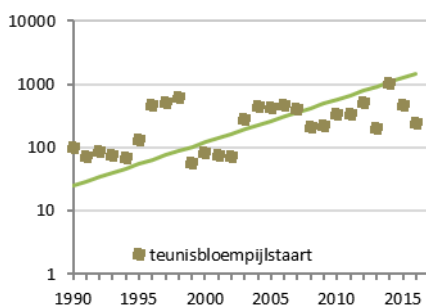

Geelbruine houtuil 14-10-2017 in de duinen bij Noord-Holland. Foto: Jack Pouw

De gegevens hierboven zijn verzameld dankzij het meetnet nachtvinders. Op de dagvlinderroutes van het meetnet dagvlinders kunnen echter ook de dagactieve nachtvinders worden doorgegeven. Dit jaar zijn voor het eerst de trends van deze dagactieve nachtvinders berekend. Sinds 2011 zijn ze op voldoende routes genoteerd om nu de eerste betrouwbare trends te laten zien.

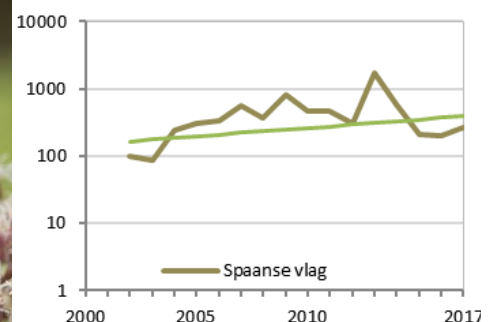
Voor de verandering van een soort van jaar tot jaar zijn twee maten gebruikt. De populatie-index, die relatief is (we stellen een keuzejaar op 100 en berekenen de andere jaren relatief ten opzichte van het keuzejaar) en verspreiding (het aantal bezette kilometerhokken). Populatie-indexen van dagactieve nachtvinders zijn gebaseerd op de telresultaten van het dagvlindermeetnet en geven de ontwikkeling weer in de populatieomvang (aantal individuen) van soorten sinds 2011. Voor de Spaanse vlag zijn meer gegevens beschikbaar en wordt de trend vanaf 2002 gegeven. Voor de dagactieve nachtvinders zijn alle trends berekend aan de hand van de ongewogen aantallen. Er zijn namelijk te weinig routes geteld om te corrigeren voor routes in verschillende regio's.

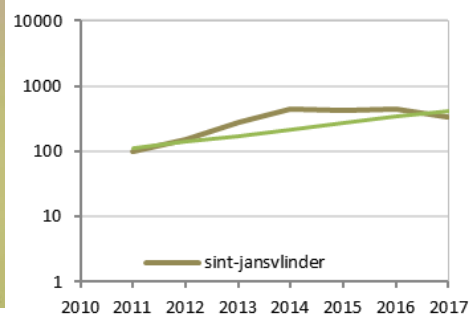
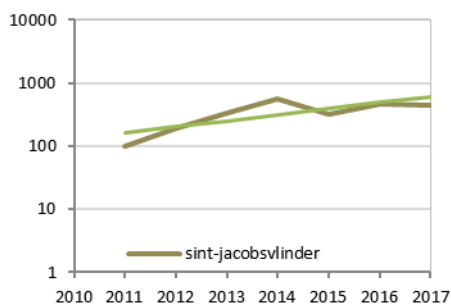
Het eerste jaar van de trend wordt als basisjaar gebruikt en de index van dat jaar wordt op 100 gesteld. Alleen de soorten waarbij een significante trend gevonden is, worden weergegeven. De lijn is groen bij een stijgende, rood bij een dalende en zwart bij een stabiele trend. De trendbeoordeling betreft de periode 2011-2017, bij de Spaanse vlag 2002 – 2017 en bij de teunisbloempijlstaart de periode 1990 - 2017. In de grafieken wordt voor de index een logaritmische schaal gehanteerd.

De trend van de teunisbloempijlstaart (*Proserpinus proserpina*) is berekend aan de hand van de verspreidingsgegevens. De soort wordt in steeds meer hokken waargenomen, ook al wordt dat de laatste drie jaar wel minder. Van deze soort worden vooral ook veel rupsen waargenomen die voornamelijk op (middelste) teunisbloem zitten maar ook op wilgenroosje, basterdwederik en kattenstaart.

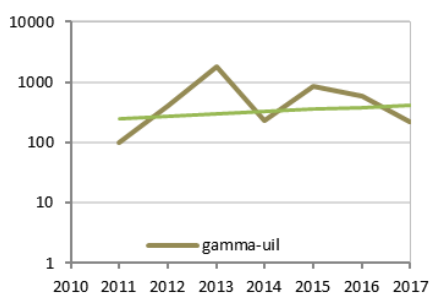
De Spaanse vlag (*Euplagia quadripunctaria*) laat sinds 2003 een matig positieve trend zien. In 2013 had de soort een piekjaar, waarna hij weer langzaam achteruit ging. In 2017 was er weer een iets beter jaar dan de twee voorgaande jaren. De soort breidt zich langzaam uit naar het noorden en zelfs in de duinen van Zuid-Holland wordt hij de laatste jaren af en toe waargenomen.

Zowel de sint-jansvlinder (*Zygaena filipendulae*) als de sint-jacobsvlinder (*Tyria jacobaeae*) laten een sterke toename zien.

De gamma-uil (*Autographa gamma*) is een trekvlinder en laat hierdoor fluctuaties van jaar tot jaar zien. Toch is er sinds 2011 een lichte positieve trend.

Op komst: nieuw invoerportaal Landelijk Meetnet Nachtvinders

Na de flinke klus om Vlindernet in een nieuw jasje te steken zijn we nu bezig om ook het invoerportaal te vernieuwen. Het portaal voor de dagvlinders en de libellen is al vernieuwd, en het meetnet voor de nachtvinders wordt hier nu in verwerkt. Wij hopen online te zijn voordat het seizoen echt begint.

Indien u nog mensen kent die nachtvinders vangen met een val, vraag hen of ze mee willen doen met het Landelijk Meetnet nachtvinders zodat we flink uit kunnen breiden.

Vragen?

Mocht u contact met ons willen, dan kunt u ons altijd bellen of e-mailen.

Landelijk Meetnet Nachtvinders
Jurriën van Deijk
Annette van Berkel
Tel.: 0317 467346
meetnet@vlinderstichting.nl

Deze nieuwsbrief wordt via e-mail verstuurd aan alle tellers van het Landelijk Meetnet Nachtvinders. Mocht u geen prijs stellen op de nieuwsbrief, dan kunt u dat mailen naar meetnet@vlinderstichting.nl.